

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2011 R.

2. Sieć biblioteczna i organizacja bibliotek

2.1. Stan sieci i organizacja bibliotek

Zgodnie z danymi przekazywanymi przez biblioteki do Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2011 roku w województwie śląskim funkcjonowało **815** placówek bibliotecznych. Sieć bibliotek tworzą w 21% biblioteki główne i w 79% placówki filialne.

W podziale administracyjnym struktura bibliotek przedstawiała się następująco:

- 1 biblioteka szczebla wojewódzkiego,
- 1 biblioteka szczebla powiatowego, której organizatorem jest samorząd powiatowy,
- 49 bibliotek miejskich,
- 22 biblioteki gmin miejsko - gminnych,
- 96 bibliotek gminnych.

Proporcja bibliotek gmin miejskich i wiejskich wyniosła **58%** do **42%** na korzyść placówek miejskich.

	placówki biblioteczne		w tym		oddziały dla dzieci	punkty biblioteczne
	liczba	%	biblioteki	filie		
miasto	472	57,9	73	399	85	10
wieś	343	42,1	96	247	3	19
ogółem	815	100	169	646	88	29

Rozpatrując stan organizacyjny bibliotek:

- 150 posiadało status instytucji kultury z wpisem do rejestru instytucji,
- 17 połączonych było z domami kultury (w następujących jednostkach):
 - w miastach: Bieruń, Knurów, Szczyrk,
 - w miasto-gminach: Koniecpol, Koziegłowy, Toszek,
 - w gminach: Bobrowniki, Boronów, Dąbrowa Zielona, Istebna, Miedźno, Mykanów, Rędziny, Ożarówce, Tworóg, Węgierska Górka, Wręczyca Wielka (we wszystkich tych miejscowościach biblioteki były połączone z ośrodkami kultury - instytucjami kultury),
- 2 funkcjonowały w strukturach urzędów miast (Imielin) i gmin (Włodowice),

Wśród 646 filii funkcjonowało 7 placówek o statusie publiczno-szkolnym: 4 w Raciborzu i po 1 w Rydułtowach, Pszczynie, Wręcicy Wielkiej (jednocześnie filia ta jest w strukturach Gminnego Ośrodka Kultury) oraz 15 placówek w szpitalach.

Ważnym miernikiem obrazującym sieć i dostęp mieszkańców do placówek bibliotecznych jest wskaźnik rejonu obsługi, a więc liczba mieszkańców przypadających na placówkę biblioteczną. Układ powiatów pod względem liczebności rejonów obsługi kształtował się następująco:

Powiat	2010	2011
będziński	4195	4190
bielski	4007	4033
bieruńsko-lędziński	7124	7166
cieszyński	5251	5271
częstochowski	3275	3280
gliwicki	4572	4580

kłobucki	3541	3542
lubliniecki	2656	2647
mikołowski	4648	4681
myszkowski	4766	4761
pszczyński	3812	3351
raciborski	3451	3448
rybnicki	3729	3756
tarnogórski	4174	4182
wodzisławski	4593	4598
zawierciański	3222	3208
żywiecki	3434	3604
Bielsko-Biała	9732	9711
Bytom	15184	15088
Chorzów	10250	10229
Częstochowa	9549	9497
Dąbrowa Górnicza	7088	7061
Gliwice	9326	9286
Jastrzębie-Zdrój	7128	7095
Jaworzno	5582	5569
Katowice	8547	8496
Mysłowice	7485	7476
Piekary Śląskie	6487	6456
Ruda Śląska	10230	9509
Rybnik	6425	6426
Siemianowice Śląskie	6405	6375
Sosnowiec	9928	9852
Świętochłowice	7711	8929
Tychy	8090	8078
Zabrze	8514	8472
Żory	7750	7737
Województwo	5705	5682

Najwyższy poziom nasycenia placówkami bibliotecznymi odnotowuje powiat lubliniecki (2.647 mieszkańców), zawierciański (3.208), a w powiatach grodzkich - Jaworzno (5.569) i Siemianowice Śląskie (6.375). Najwyższą liczebność rejonu obsługi odnotowano w powiecie bieruńsko-lędzińskim (7.166) i cieszyńskim (5.271), a w powiatach grodzkich w Bytomiu (15.088) i Chorzowie (10.229). Zmiany we wskaźnikach wynikają głównie ze zmian zachodzących w liczbie ludności w poszczególnych powiatach, a w przypadku powiatu pszczyńskiego, Rudy Śląskiej czy Świętochłowic - liczby placówek w sieci.

W roku ubiegłym 5 (0,6%) placówek było wyłączonych przez kilka miesięcy z obsługi użytkowników, co także miało wpływ na ograniczenie dostępności do usług bibliecznych. Przyczyny wyłączenia są różne - od remontów do planowanych na ten rok likwidacji.

Zmiany organizacyjne wewnątrz bibliotek dotyczyły:

- statutow (Gliwice - biblioteka powiatowa, Jaworzno, Ruda Śląska, Rybnik, Rydułtowy, Świętochłowice, Siewierz, Skoczów, Toszek, Wilamowice, Żarki, Czernichów, Łękawica, Łodygowice, Miedźna, Mierzęcice, Poraj, Świerklaniec),
- wprowadzenia procedur kontroli zarządczej (m.in.: Bytom, Chorzów, Pyskowice, Racibórz, Siemianowice Śląskie, Tychy, Sośnicowice, Bestwina, Brenna, Gierałtów, Porąbka, Suszec, Świnna, Wilkowice, Zebrzydowice),
- regulaminów pracy (Będzin, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Sosnowiec, Świętochłowice, Żory, Blachownia),
- regulaminów organizacyjnych (Gliwice, Jaworzno, Racibórz, Lipie),

- regulaminów ZFŚS (Chorzów, Dąbrowa Górnicza, Sosnowiec, Świętochłowice, Tarnowskie Góry, Tychy),
- instrukcji kancelaryjnej (Dąbrowa Górnicza, Zabrze),
- instrukcji inwentaryzacyjnej (Gliwice),
- procedur związanych z polityką bezpieczeństwa danych osobowych (Racibórz, Ornontowice),
- procedur związanych z polityką finansową (Bytom, Chorzów, Tychy, Godów, Ornontowice),
- regulaminów udostępniania (Bielsko-Biała, Bytom, Sosnowiec, Szczyrk, Tarnowskie Góry, Zabrze, Żory, Mierzęcice).

2.2. Zmiany w sieci

2.2.1. Utworzenie nowych filii, punktów bibliotecznych; powołanie nowych agend - lokalizacja, wyposażenie

- **Miejska Biblioteka Publiczna w Rudzie Śląskiej** - uruchomiła filię specjalistyczną w dzielnicy Stara Bykowina. Wyremontowano budynek dawnej szkoły, w którym swoją siedzibę znalazło Centrum Inicjatyw Społecznych, będące kulturalnym i towarzyskim sercem dzielnicy. W skład Centrum weszła nowo utworzona filia. Składa się ona m.in. z czytelni ze stanowiskami komputerowymi, wypożyczalni, sal konferencyjnych, galerii i salek animacyjnych. Obiekt wyposażono w sprzęt audiowizualny, komputerowy, agd i nowe meble. Budynek wyremontowano ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Charakteryzuje się wysokim standardem sanitarno-technicznym i dogodną lokalizacją. Cały obiekt przystosowany jest do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- **Gminna Biblioteka Publiczna w Suszcu** - do struktury organizacyjnej GBP powróciły cztery filie, które w ciągu ostatnich trzech lat funkcjonowały jako Punkty Czytelnictwa w strukturze Gminnego Ośrodka Kultury. Obecnie w skład Gminnej Biblioteki Publicznej, poza placówką centralną, wchodzi:
 - Filia nr 1 w Rudziczce
 - Filia nr 2 w Kryrach
 - Filia nr 3 w Mizerowie
 - Filia nr 4 w Radostowicach.
- **Gminna Biblioteka Publiczna w Godowie** - wznowiła działalność filii nr 1 w Gołkowicach, w byłej siedzibie centrali. Budynek poddano termomodernizacji, wymieniono instalację elektryczną, centralnego ogrzewania oraz oświetleniową. Wymieniono także stolarkę drzwiową i okienną. Odnowiono parkiet oraz przeprowadzono prace poprawiające estetykę wnętrz. Lokal filii mieści się na parterze i jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

2.2.2. Likwidacja filii, punktów bibliotecznych, połączenia placówek - przyczyny

- **Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej** - zlikwidowała 2 punkty biblioteczne.
- **Miejska Biblioteka Publiczna w Świętochłowicach** - zlikwidowano filię nr 7. Połączono ją z filią nr 2 w dzielnicy Chropaczów.
- **Gminna Biblioteka Publiczna w Łodygowicach** - zlikwidowała filię biblioteczną w Biernej z powodu zniszczeń powodziowych z roku 2010.
- **Gminna Biblioteka Publiczna w Radziechowach-Wieprzu** - filię w Przybędzy przekształciła w punkt biblioteczny z powodu niskiego poziomu czytelnictwa oraz wysokich kosztów utrzymania placówki.

2.3. Współpraca z samorządem

Zainteresowanie władz samorządowych sprawami czytelnictwa i bibliotek obserwowane jest głównie przy tworzeniu budżetu oraz zatwierdzaniu bilansu. Komisje właściwe do spraw kultury omawiały plany i sprawozdania z działań w okresie wakacji letnich i ferii zimowych; komisje rewizyjne zajmowały się głównie oceną funkcjonowania placówek pod względem finansowym. W kilkunastu bibliotekach corocznie odbywają się posiedzenia komisji w pomieszczeniu placówki centralnej, a w kilku gminach komisje kultury dokonują objazdu wszystkich placówek (m.in. w Czechowicach-Dziedzicach, Gilowicach, Janowie, Jasienicy). Efektem tych rozmów i spotkań były m.in.: poszerzenie wymiaru czasu pracy placówek, zwiększenie liczby etatów, podjęcie decyzji o zwiększeniu budżetu biblioteki o środki na zakup sprzętu komputerowego czy programu bibliotecznego.

Najściślej kontakty z samorządem są w Pawłowicach, gdzie bibliotekarze uczestniczą w spotkaniach z sołtysami, na których omawiane są sprawy poszczególnych filii w danych sołectwach, jak również potrzeby i kłopoty związane z funkcjonowaniem placówek. Raz do roku odbywa się tam także spotkanie wszystkich pracowników biblioteki

z władzami gminy, na którym bibliotekarki indywidualnie przedstawiają cele swojej placówki w danym roku (m.in.: możliwość rozwoju na swoim stanowisku pracy, sprawy lokalowe, plany związane z popularyzacją czytelnictwa).

W wielu miejscowościach odbywają się (z różną częstotliwością) spotkania władz gminy z dyrektorami i kierownikami placówek kulturalnych i oświatowych, na których omawiane są bieżące plany i uzgadniana jest współpraca tych jednostek.

2.4. Kontrole w bibliotekach

Biblioteki kontrolowane były przez:

- audytorów zatrudnianych przez urzędy miast i gmin oraz wydziały kontroli,
- komisje rewizyjne,
- Państwową Inspekcję Pracy,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- Państwową Inspekcję Sanitarną,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- Archiwum Państwowe,
- Regionalną Izbę Obrachunkową,
- Grantodawców.

Audytorzy oraz wydziały kontroli sprawdzali m.in.: celowość wydatków budżetowych, realizację zaleceń wydanych podczas wcześniejszych kontroli, udzielanie zamówień publicznych i realizację umów, prawidłowość prowadzenia akt osobowych, prawidłowość gospodarki finansowej, procedury obiegu dokumentów finansowo-księgowych, kontroli oraz przeprowadzania wstępnej oceny celowości zaciągania zobowiązań finansowych, procedury kontroli zarządczej, bilans rachunków i strat, przestrzeganie przepisów dotyczących bezpieczeństwa publicznego, bezpieczeństwo systemów informatycznych, wydatkowanie środków na używanie do celów służbowych samochodów nie będących własnością pracodawcy (Bytom, Bielsko-Biała, Czeladź, Dąbrowa Górnicza, Gliwice - biblioteka powiatowa, Łędziny, Lubliniec, Orzesze, Radlin, Rybnik, Rydułtowy, Sławków, Świętochłowice, Tarnowskie Góry, Zabrze, Czechowice-Dziedzice, Czerwionka-Leszczyny, Krzepice, Ogrodzieniec, Skoczów, Sośnicowice, Woźniki, Bestwina, Buczkowice, Ciasna, Czernichów, Gierałtów, Jasienica, Jaworze, Jejkowice, Kobiór, Kochanowice, Krzyżanowice, Lelów, Lyski, Miedźno, Mszana, Ornontowice, Pawłowice, Przyrów, Rudziniec, Świerklany, Zbrosławice).

Komisje rewizyjne sprawdzały celowość wydatków budżetowych, statut, zamówienia publiczne, funkcjonowanie placówek, warunki lokalowe, realizację inwestycji, koszty utrzymania placówek (Bytom, Racibórz, Ustroń, Sośnicowice, Hażlach, Koszarawa, Pawłowice, Pilchowice, Tworóg, Zbrosławice).

Państwowa Inspekcja Pracy interesowała się wewnątrzzakładowymi aktami prawnymi, przestrzeganiem uprawnień pracowniczych, legalnością zatrudnienia, umowami o sprawowanie opieki medycznej nad pracownikami, szkoleniami okresowymi, badaniami okresowymi, oceną ryzyka zawodowego, przeglądami przewodów kominowych, ochroną przeciwpożarową, poprawnością informacji składanych do ZUS, wypełnieniem zaleceń wynikłych w czasie poprzednich kontroli, programami instruktażu stanowiskowego, przestrzeganiem przepisów dotyczących wynagradzania i innych świadczeń (Będzin, Chorzów, Cieszyn, Czeladź, Dąbrowa Górnicza, Jastrzębie-Zdrój, Jaworzno, Łędziny, Mysłowice, Sosnowiec, Tychy, Brenna, Czernichów, Herby, Jasienica, Łękawica, Łodygowice, Ślemień, Wręczyca Wielka).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych kontrolował prawidłowość i rzetelność obliczania składek na ubezpieczenia społeczne oraz innych składek, do których pobierania Zakład jest zobowiązany, ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, prawidłowość i terminowość opracowywania wniosków o świadczenia emerytalne i rentowe, wystawianie zaświadczeń lub zgłaszanie danych do celów ubezpieczeń społecznych (Gliwice, Piekary Śląskie, Sławków, Wodzisław Śląski, Żory, Kłobuck, Pilica, Pszczyna, Skoczów, Wilamowice, Bestwina, Porąbka, Świnna).

Państwowa Inspekcja Sanitarna sprawdzała przestrzeganie przepisów sanitarnych, stan techniczny i sanitarny pomieszczeń, przewodów kominowych i wentylacyjnych, realizację z wykonania zaleceń (Bielsko-Biała, Lubliniec, Ruda Śląska, Sosnowiec, Świętochłowice, Wojkowice, Żory).

Powiatowy Urząd Pracy kontrolował umowy stażowe (Dąbrowa Górnicza).

Archiwum Państwowe sprawdzało funkcjonowanie archiwum zakładowego, warunki przechowywania materiałów archiwalnych (Bielsko-Biała).

Regionalna Izba Obrachunkowa sprawdzała organizację, plany działalności i rozliczenia dotacji podmiotowej (Świnna).

Grantodawcy

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej kontrolował prawidłowość wykorzystania środków na zadanie „Termomodernizacja budynku biblioteki” (Kłobuck).
- Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce kontrolowała dokumentację finansową i sposób realizacji zapisów umowy związanych z realizacją programu „Aktywna Biblioteka” (Gierałtowice, Krupski Młyn, Wiry).
- Fundacja "Orange" sprawdzała dokumentację związaną z refundacją Internetu (Ożarówce).

2.5. Nagrody i wyróżnienia

W 2011 roku kilka bibliotek w naszym województwie otrzymało nagrody bądź wyróżnienia. Były to biblioteki:

- **Bielsko-Biała:** I nagroda za realizację programu działań w ramach Dni Książki Historycznej (SBP),
- **Cieszyn:** superstatuetka w ogólnopolskim konkursie na najlepiej przeprowadzoną kampanię społeczną „Cała Polska Czyta Dzieciom”; nagroda powiatu cieszyńskiego im. ks. Leopolda Szersznika w kategorii upowszechniania kultury przyznana przez Zarząd Powiatu,
- **Piekary Śląskie:** nagroda główna w III edycji konkursu „Dom z Wyższą Kulturą” (program realizowany przez Alior Bank we współpracy z tygodnikiem Newsweek, dziennikiem "Fakt" oraz Narodowym Centrum Kultury); nagroda pierwszego stopnia w ogólnopolskiej akcji „Tydzień z Internetem” (FRSI),
- **Racibórz:** wygrana w ogólnopolskim konkursie na najlepszy blog biblioteczny (Fundacja Orange, Telekomunikacja Polska i portal Blox.pl),
- **Zabrze:** wyróżnienie w konkursie „Pomyszkuj w bibliotece” zorganizowanym w ramach kampanii „Tydzień z Internetem 2011” (FRSI),
- **Żory:** wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie Samorządowy Lider Zarządzania 2011. Usługi społeczne, kultura, w kategorii miasta na prawach powiatu, za projekt „Biblioteka - jesteś na dobrej drodze, czyli marketing mix w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Żorach”. Organizatorem był Związek Miast Polskich, Związek Gmin Wiejskich oraz Związek Powiatów Polskich,
- **Czechowice-Dziedzice:** 1 miejsce w rankingu "Rzeczpospolitej" (Instytut Książki, "Rzeczpospolita"),
- **Pszczyna:** statuetka „Żubr pszczyński” przyznana przez Starostę Pszczyńskiego,
- **Siewierz:** 2 miejsce w rankingu "Rzeczpospolitej" (Instytut Książki, "Rzeczpospolita").

Nagrody i wyróżnienia otrzymali też pracownicy bibliotek terenowych. Łącznie **30 osób** otrzymało różnego rodzaju nagrody, odznaczenia, medale i wyróżnienia.

2.6. Stan i działalność bibliotek powiatowych

Sieć bibliotek wypełniających w woj. śląskim zadania bibliotek powiatowych liczyła na koniec 2011 r. 16 jednostek.

Należy przypomnieć, że pierwsze biblioteki tego szczebla na terenie woj. śląskiego utworzono w 1999 r., a proces powoływania nie jest zakończony. Jedynym powiatem, w którym starostwo nie podjęło starań o utworzenie biblioteki powiatowej lub o zawarcie porozumienia z samorządem Bierunia lub Łędzin jest nadal powiat bieruńsko-lędziński. Organizacja pozostałych 16 bibliotek powiatowych pozostaje bez zmian i przedstawia się następująco. Jako odrębna instytucja kultury, której organizatorem jest wyłącznie samorząd powiatowy, działa Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach. Trzy biblioteki (Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej, Biblioteka Miejska w Częstochowie, Biblioteka Gminy Kłobuck), opiekę merytoryczną pełnią na podstawie odpowiednich porozumień między samorządami miast a samorządami powiatów ziemskich. Ich zadań ponadlokalnych nie przeniesiono do statutów. Pozostałe dwanaście bibliotek, zadania związane z opieką merytoryczną i nadzorem nad bibliotekami na terenie powiatu ma zapisane zarówno w porozumieniach, jak i w statutach. Wszystkie porozumienia nowelizowane są corocznie w części dotyczącej przyznania środków finansowych na kolejny rok.

Finansowanie zadań bibliotek powiatowych pozostawia wiele do życzenia. Poziom przekazywanych przez starostwa środków na przestrzeni tych kilku lat gdy funkcjonują, niewiele się zmienił. Były jednak sytuacje, gdy biblioteka powiatowa otrzymywała jednorazowe środki (poza dotacją) np. na organizację konferencji, nagrody w ogłoszonym konkursie, zakup programu komputerowego, zakup sprzętów.

Poniżej tabela przedstawiająca poziom finansowania bibliotek powiatowych w roku 2011 oraz plan na 2012 r.

Lp.	Nazwa biblioteki	Wysokość środków przekazywanych przez starostwo		Liczba bibliotek i filii pod opieką bibliotek (bez własnej sieci) w 2011 r.
		2011	2012	
1.	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Stefana Żeromskiego w Będzinie	110.000	120.000	28
2.	Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej	150.000	150.000	39
3.	Biblioteka Miejska w Cieszynie	124.000	127.500	28
4.	Biblioteka Publiczna im. dr. Władysława Biegańskiego w Częstochowie	45.000	45.000	41
5.	Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach	187.700	187.700	25
6.	Biblioteka Publiczna Gminy Kłobuck im. Jana Długosza	30.000	30.000	20
7.	Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Józefa Lompy w Lublińcu	155.000	155.000	24
8.	Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Łaziskach Górnych (dla pow. mikołowskiego)	60.000	60.000	17
9.	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Myszkowie	65.600	60.000	10
10.	Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Pszczynie	80.000	95.000	17
11.	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu	50.000	50.000	23
12.	Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Konstantego Prusa w Rybniku	88.000	90.464	20
13.	Miejska Biblioteka Publiczna im. Bolesława Lubosza w Tarnowskich Górach	109.272	112.333	24
14.	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Wodzisławiu Śląskim	131.700	131.000	26
15.	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Zawierciu	51.900	51.900	30
16.	Żywiecka Biblioteka Samorządowa w Żywcu	100.000	100.000	40

Jak wynika z zestawienia, środki przekazane bibliotekom w wielu wypadkach nie wzrastają nawet o procent inflacji. Poważnie niedofinansowana jest nadal Biblioteka Publiczna w Częstochowie, a ma pod opieką 41 placówek (bibliotek i filii) na terenie powiatu.

Grupy wydatków, zadania finansowane przez starostwa określano zwykle w porozumieniach. Finansowano przede wszystkim:

- wynagrodzenie instruktorów (tam gdzie utworzono te stanowiska)
- dodatki do płac dla innych pracowników bibliotek powiatowych, którzy wykonywali prace na rzecz terenu
- podróże służbowe
- częściowe utrzymanie bibliotek (prąd, telefony, opłaty pocztowe)
- organizację przedsięwzięć kulturalnych, konkursów dla całego powiatu
- szkolenia
- zakup zbiorów (książek, prenumeratę czasopism).

Na zakup zbiorów, niektóre biblioteki przeznaczyły z tej dotacji niemalą jej część wychodząc z założenia, że mieszkańcy całego powiatu stanowią dużą grupę ich czytelników.

Działania bibliotek powiatowych obejmowały następujące grupy zagadnień:

- instruktaż; konsultacje i porady - w bibliotekach i w bibliotece powiatowej
- organizację szkoleń, konferencji, organizowanie wymiany doświadczeń między bibliotekami
- inicjowanie i promowanie działań kulturalnych, edukacyjnych w skali powiatu
- pomoc w automatyzacji prac bibliotecznych.

Zakres pomocy merytorycznej, której udzielali pracownicy bibliotek powiatowych bibliotekom na terenie powiatu, był podobny jak w latach poprzednich. Instruktaż, konsultacje obejmowały sprawy warsztatowe, a przede wszystkim zagadnienia dotyczące formalnego i rzeczowego opracowania zbiorów, ewidencji materiałów bibliotecznych, organizowania i przeprowadzenia skontrum, selekcji zbiorów. W niektórych pracach (skontra, selekcja) instruktorzy bibliotek powiatowych brali bezpośredni udział, wspomagając biblioteki gminne.

Instruktorzy pomagali też w urządzaniu placówek po remontach lub po wymianach lokali. Udzielano pomocy w przygotowaniu wniosków o środki do różnych programów, a także w przygotowaniu spotkań autorskich lub przeprowadzaniu imprez kulturalnych czy edukacyjnych.

Przedmiotem pomocy było też sporządzanie sprawozdawczości GUS, zwłaszcza że nowe, rozszerzone druki K-03 wzbudzały wątpliwości, stąd zachodziła konieczność wielu wyjaśnień.

Biblioteki powiatowe dokonywały też wizytacji bibliotek pod kątem stanu czytelnictwa, dokumentacji pracy itp.

Biblioteka Powiatowa w Gliwicach w ub. roku dokonała przeglądu wszystkich bibliotek w powiecie, biorąc pod uwagę wymogi umożliwiające złożenie wniosków o przyznanie **Certyfikatu Biblioteka +**. Wyniki wraz z uwagami przekazano bibliotekom. Podejmowano też interwencje w przypadku zamiaru likwidacji filii bibliotecznych lub innych niekorzystnych dla bibliotek działań samorządów.

Ocenie bibliotek, a następnie nagradzaniu najlepszych, służy konkurs organizowany od lat przez **Książnicę Beskidzką w Bielsku-Białej** wspólnie ze **Starostą Bielskim** na **"Najlepszą bibliotekę w powiecie"**.

Ta również Biblioteka i jej **Punkt Informacyjny Europe Direct** prowadzi współpracę z bibliotekami na terenie powiatu, w których działają punkty kontaktowe udzielając informacji, przekazując im materiały informacyjno-promocyjne z zakresu szeroko pojętej tematyki unijnej. W ramach tej współpracy realizowane też były szkolenia, warsztaty, prelekcje, konkursy.

Większość bibliotek powiatowych udzielała porad, konsultacji w zakresie prawa pracy, organizacji i działalności bibliotek, udostępniając akty prawne, przepisy wykonawcze, interpretacje.

Wszystkie biblioteki powiatowe organizowały spotkania z bibliotekarzami z placówek terenowych, których celem było doskonalenie zawodowe, wymiana doświadczeń (w formie seminariów, warsztatów, konferencji). Szkolenia, które przeprowadzono w 2011 r. obejmowały tematy i zagadnienia:

- Prawo autorskie w działalności samorządowych instytucji kultury i samorządu terytorialnego (Bielsko-Biała)
- Komputeryzacja bibliotek w "Zintegrowanym Systemie Bibliotecznym SOWA/MARC 21 oraz funkcjonalności Systemu Bibliografii Regionalnej" (Bielsko-Biała)
- Lubię to! Tworzenie strony firmowej biblioteki na portalu Facebook (Cieszyn)
- System SOWA2/MARC 21 - powiatowy system informacji o zbiorach bibliotecznych (Będzin, Częstochowa, Lubliniec, Wodzisław Śląski)
- Stosowanie formatu MARC 21 (Gliwice)
- Ochrona danych osobowych (Gliwice, Tarnowskie Góry)
- Instrukcja kancelaryjna i rzeczowy wykaz akt; Pozyskiwanie środków pozabudżetowych (Łaziska Górne)
- Biblioterapia (Pszczyna)
- Dokumenty życia społecznego: gromadzenie i opracowanie (Pszczyna)
- Polityka bezpieczeństwa danych osobowych (Racibórz)
- Kryminał we współczesnej literaturze polskiej i obcej (Rybnik)
- Kontrola zarządcza w bibliotece (Tarnowskie Góry)
- Ochrona danych osobowych w świetle obowiązujących przepisów (Tarnowskie Góry)
- Aktywne metody w zajęciach czytelniczych (Wodzisław Śląski)
- Język haseł przedmiotowych: podstawowe informacje i zasady stosowania (Żywiec)

Wyjazdy do wybranych bibliotek w kraju lub na terenie województwa organizowane dla podopiecznych bibliotek przez biblioteki powiatowe, służyły wymianie doświadczeń, poszukiwaniu inspiracji do dalszej pracy.

Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej zorganizowała wyjazd bibliotekarzy do MBP w Oświęcimiu (wzbudza zainteresowanie nowy gmach tej instytucji) oraz na Targi Książki w Krakowie.

MiPBP w Będzinie wraz z bibliotekarzami z terenu odwiedziła Bibliotekę Jagiellońską w Krakowie.

PBP w Gliwicach w ramach wyjazdu na Targi Książki w Krakowie, zorganizowała też pobyt w tamtejszej WBP w celu zapoznania bibliotekarzy z gromadzeniem i opracowaniem dżs-ów. Biblioteka ta, zaproponowała też jako nagrodę dla bibliotek aktywnie uczestniczących w "Akcji Lato", wyjazd do MBP w Oświęcimiu.

Biblioteka Miejska w Cieszynie wraz z bibliotekarzami własnej sieci, bibliotekarzami powiatu oraz bibliotekarzami z Czech odwiedziła Bibliotekę Powiatową w Świdnicy. Zorganizowała też wyjazd na Targi Książki w Krakowie.

Z kolei, bibliotekarze z **pow. kłobuckiego** wybrali się na Targi Książki w Katowicach.

Żywiecka Biblioteka Samorządowa w cyklu "bibliotecznych wizyt" odwiedziła wraz z bibliotekarzami z terenu powiatu, GBP w Radziechowach-Wieprzu.

W 2011 r. niektóre z bibliotek powiatowych podjęły się organizacji konferencji o szerszym gronie odbiorców, bowiem zaprosiły bibliotekarzy szkolnych, nauczycieli, władze samorządowe, bibliotekarzy z zagranicy.

Przykładowe konferencje:

- VII Forum Bibliotekarzy Samorządowych Pow. Będzińskiego pt. "Przestrzeń informacyjna bibliotek" (Będzin)
- Konferencje międzynarodowe: "Szlakiem Gustawa Morcinka" oraz "By książka była sprzymierzeńcem rodziców" (Cieszyn)
- III Powiatowa Konferencja dla bibliotekarzy, nauczycieli i regionalistów "Śląsko-kaszubskie klimaty regionalnej kultury i literatury", zorganizowana w ramach współpracy powiatów gliwickiego i puckiego (Gliwice)
- Konferencja z okazji 5-lecia działalności PBP: "PBP w Gliwicach i biblioteki powiatu gliwickiego w latach 2006-2011".

Dodać też trzeba, że wszystkie biblioteki organizowały kwartalne lub półroczne narady, w czasie których omawiano aktualnie problemy pracy bibliotek, analizowano stan czytelnictwa, planowano wspólne przedsięwzięcia.

Obok pomocy merytorycznej, szkoleniowej, biblioteki powiatowe inicjowały i proponowały bibliotekom i ich czytelnikom przedsięwzięcia kulturalne, edukacyjne o zasięgu powiatowym: konkursy, wystawy, imprezy w czasie ferii zimowych i letnich wakacji.

Poniżej przykłady:

- Tworzymy własne wydawnictwo pt. "O czym śnią zabawki. Opowiadania, historyjki, bajki", To była kolejna edycja konkursu międzynarodowego polsko-czesko-słowackiego (Bielsko-Biała)
- "Mistrz Ortografii" - konkurs dla dzieci z klas 3 szkół podstawowych z miasta i powiatu (Bielsko-Biała)
- "Książka do domu" - dostarczanie książek chorym i niepełnosprawnym z miasta i powiatu. Wysyłanie pocztą kart pamięci do czytelników posiadających czytnik - odtwarzacz książek mówionych (Bielsko-Biała)
- "Wzorowy Czytelnik 2010" - konkurs dla czytelników z terenu powiatu w ramach "Ferie z Biblioteką 2011" (Cieszyn)
- "Przylapani na czytaniu" - konkurs fotograficzno-plastyczny o zasięgu powiatowym (Cieszyn)
- "Bajkowa prezydencja czyli Miś Uszatek pokazuje Polskę" - konkurs plastyczny w ramach "Wakacji z biblioteką" (Cieszyn)
- "Bibliolato: Wakacyjna skrzynia pełna skarbów". Konkurs manualny dla dzieci i młodzieży z terenu pow. gliwickiego (Gliwice)
- Konkurs na najciekawszą ofertę biblioteki na wakacje. Cykliczny konkurs PBP Gliwice
- Konkursy o zasięgu powiatowym (Łaziska Górne):
- "Konkurs Pięknego Czytania", "Konkurs Wiedzy Regionalnej: Śląska moja mała ojczyzna", "Konkurs Książki Mówionej"
- "Ślubujemy Ci ojczyzno, powstania śląskie w świadomości mieszkańców ziemi pszczyńskiej" - sesja naukowa, wykłady w szkołach, konkursy o zasięgu powiatowym (Pszczyna)
- Wystawy rękodzieła, spotkania z ludowymi twórcami z terenu powiatu pszczyńskiego (Pszczyna)
- "Egzotyka to Afryka". Konkurs plastyczny o zasięgu powiatowym (Racibórz)

- Konkurs literacki "Turniej Wiedzy o przygodach Harre'go Pottera" (Racibórz)
- Konkurs "Wiosenny Świat Przyrody" i "Wielkanocne pocztówki" (Pszczyna)
- Ranking najpoczytniejszych książek 2011 w bibliotekach pow. bielskiego (Bielsko-Biała).

Starostwo Powiatowe w Bielsku-Białej wraz z **Książnicą Beskidzką** przeprowadziło XI edycję konkursu „**Na najlepszą bibliotekę w powiecie**”.

Biblioteki powiatowe wspierały też procesy komputeryzacji w bibliotekach. Tak jak w latach poprzednich najwięcej uwagi tym zagadnieniom poświęciły biblioteki w **Będzinie, Cieszynie, Tarnowskich Górach**. Zakres podjętych prac w tym obszarze, to:

- pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów, związanych z komputeryzacją, doradztwo w zakupie sprzętów, archiwizowanie danych, sprawdzanie poprawności opisów, instalowanie nowych modułów posiadanego przez biblioteki programu (Będzin, Cieszyn, Tarnowskie Góry)
- szkolenia dotyczące konkretnych programów np. SOWA2 / MARC21 (Będzin, Bielsko-Biała, Wodzisław Śląski)
- prezentacja programów i ich możliwości - SOWA, MAK+, Mateusz, MOL (Częstochowa, Gliwice, Cieszyn, Rybnik).

Jednym z ustawowych zadań przypisanych bibliotekom szczebla powiatowego jest opracowywanie i publikowanie bibliografii regionalnych. **Czternaście** spośród bibliotek powiatowych woj. śląskiego podjęło prace nad tworzeniem bibliografii w odniesieniu do swojego miasta i powiatu. Dwie biblioteki (Kłobuck, Łaziska Górne) nie rozpoczęły opracowywania bibliografii powiatu.

